

จารึกความทรงจำผ่านภาพ หญิงชาวจีนปีตตานีกับสายใยแห่งอดีต

จารึกความทรงจำผ่านภาพหญิงชาวจีนปิดตานีกับสายใยแห่งอดีต

ในความเรียบง่ายของภาพถ่ายสีซีดจางใบหนึ่ง กลับมีเสียงแห่งประวัติศาสตร์ที่ก้องกังวาน ภาพถ่ายใบนี้ทำหน้าที่เป็น “หน้าต่างกาลเวลา” ที่เปิดให้เห็นภาพลักษณ์ของสังคมพหุวัฒนธรรม ณ ดินแดนปัตตานี สะท้อนตัวตนของหญิงชาวจีนได้ร่วมเงาชายแดนใต้ ผู้ซึ่งยืนหยัดอยู่บนรอยต่อแห่งการรักษา “รากเหง้า” และการโอบรับ “วิถีถิ่น” ได้อย่างงดงามและลงตัว

ท่ามกลางองค์ประกอบที่เรียบง่าย หญิงชาวจีนวัยกลางคนนั่งตัวตรงบนเก้าอี้ไม้ด้วยท่วงท่าที่สำรวมและสง่างาม บนตักของเธอมีเด็กชายตัวน้อยนั่งอยู่ในอ้อมกอด การจัดวางท่าทางเช่นนี้คือเอกลักษณ์ของการถ่ายภาพบุคคล (portrait) ในยุคสมัยที่เทคโนโลยีกล้องยังต้องการความนิ่งงัน (stillness) เพื่อหยุดพริบตาแห่งเวลาเอาไว้บนแผ่นฟิล์ม แต่ภายใต้ความสงบนิ่งนั้น แววตาของเธอกลับฉายชัดถึงความเมตตาที่เปี่ยมล้น ทว่าแฝงไว้ด้วยความเข้มแข็งเป็นศูนย์รวมจิตใจและเสาหลักของครอบครัวชาวจีน

สิ่งที่สะดุดตาและเปี่ยมไปด้วยความหมายคือเครื่องแต่งกาย หญิงในภาพสวมเสื้อลูกไม้โปร่งบางที่รู้จักกันในนาม “เสื้อย่าหย่า” อันเป็นงานฉลุลายประณีตนิยมในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนเพอรานากัน (peranakan) ท่อนล่างนุ่งผ้าปาเต๊ะที่มีลวดลายวิจิตรบรรจง การแต่งกายเช่นนี้หาใช่เพียงแคร์สนิยมแห่งยุคสมัย แต่คือ “จดหมายเหตุทางวัฒนธรรม” ที่ยืนยันถึงการหลอมรวม (cultural assimilation) ระหว่างจีน มลายู และไทย ที่หยิบยืมและแลกเปลี่ยนสุนทรียศาสตร์ต่อกันจนกลายเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว บ่งบอกว่าชาวจีนในปัตตานีไม่ได้ดำรงอยู่อย่างแปลกแยก แต่ได้ถักทอสายสัมพันธ์ร่วมกับผู้คนรอบข้างอย่างกลมกลืน

เด็กชายตัวน้อยในอ้อมแขนเปรียบเสมือนสัญลักษณ์แห่งการสืบทอดสายโลหิตและความหวังของตระกูล ร่างกายที่สวมเพียงสร้อยและกำไลข้อเท้าตามขนบธรรมเนียมโบราณ สะท้อนถึงการพุ่มพัก (nurturing) และความรักอันบริสุทธิ์ การโอบกอดลูกหลานไว้แนบบอกในขณะบันทึกภาพสำคัญนี้ ตอกย้ำถึงความผูกพันที่แน่นแฟ้นภายในครอบครัว ซึ่งเป็นรากฐานที่แข็งแกร่งที่สุดของสังคมชาวจีนปัตตานีเสมอมา

ภาพหญิงชาวจีนปัตตานีใบนี้จึงไม่ใช่เพียงแค่ว่าภาพถ่ายครอบครัวที่ถูกลิ้มเลียนไปตามกาลเวลา หากแต่เป็น “จดหมายเหตุทางสายตา” ที่บันทึกเรื่องราวของสตรีผู้มีความสง่างามในความเรียบง่าย เธอคือตัวแทนของยุคสมัยที่ความแตกต่างถูกถักทอเข้าด้วยกันอย่างละเมียดละไม จนกลายเป็นผืนผ้าใบแห่งชีวิตที่งดงามและทรงคุณค่า ณ ดินแดนปัตตานีแห่งนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์บัญชา เตส่วน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี